VNITŘNÍ PŘEDPISY K ODZNAKU „KRIMINÁLKY“
1971 – 2019
(část 1/3)

INTERNAL REGULATIONS
FOR THE „CRIMINAL CORPS“ BADGE
1971 – 2019
(part 1/3)

MILAN BÍLEK

Police Presidium of the Czech republic

Klíčová slova:

služba kriminální policie a vyšetřování; odznak „kriminálky“

Abstrakt:

Článek poskytuje ucelené informace o vnitřních předpisech pro odznaky „kriminálky“ (určené k prokazování příslušnosti ke státnímu ozbrojenému bezpečnostnímu sboru) v časovém období od roku 1971 do současnosti.

ÚVOD

Příspěvek týkající se problematiky vnitřních předpisů [1)] k odznaku „kriminálky“, zahrnující souvislý časový úsek let 1971 až 2019, je především reakcí na stále populárnější sběratelské aktivity týkající se dochovaných (v minulosti používaných a v současnosti již neplatných) policejních odznaků a nejrůznějších informací souvisejících s těmito odznaky.

Hlavním cílem příspěvku je poskytnout všem zájemcům kompletní přehled o někdejších resortních předpisech upravujících primárně problematiku přidělování, používání, vracení, odebírání a evidence služebních odznaků „kriminálky“, ať už tato ozbrojená státní instituce určená pro boj se zločinem nosila v oficiální dobové terminologii názvy *kriminální služba Veřejné bezpečnosti* (zkratka *KS VB*), po změně politického režimu *federální kriminální policie* (zkratka *FKP*), v době samostatného českého státu pak *služba kriminální policie* (zkratka *SKP*), nebo v současnosti *služba kriminální policie a vyšetřování* (původní zkratka

[1)] Interní normativní instrukce, známé odborné veřejnosti profesně působící v bezpečnostním sektoru především pod daleko častěji užívaným názvem interní akty řízení.

SKPaV, aktuálně používaná zkratka *SKPV*). Právě díky nastíněným proměnám odborného názvosloví během uplynulých let (bohužel proměnám poměrně velmi výrazným) lze soustavu předmětných interních normativních instrukcí do určité míry a z jistého úhlu pohledu vcelku oprávněně považovat za naprostý terminologický chaos.

Základ obrazové dokumentace příspěvku tvoří autentická vyobrazení služebních odznaků publikovaná v příslušných interních normativních instrukcích a později (od roku 1998) také v právních předpisech. Charakter jednotlivých snímků (zpravidla se jedná o kresbu, později v některých případech naopak o vzhled odznaku *in natura*) a jejich vizuální úroveň vesměs odpovídá možnostem použité reprodukční techniky své doby. Společně je prezentována reálná podoba dotčených kriminalistických odznaků (nacházejících se až na výjimky ve sbírce autora). Doprovodný text k obrazovému materiálu se snaží poskytnout nepříliš známé nebo v daných všeobecných souvislostech zajímavé informace.

I) NAŘÍZENÍ MINISTRA VNITRA ČESKOSLOVENSKÉ SOCIALISTICKÉ REPUBLIKY Č. 12/1971

I. **NMV ČSSR č. 12/1971** účinnost dnem 1. května 1971, poslední den účinnosti 29. března 1992	
Nařízení ministra vnitra Československé socialistické republiky ze dne 7. dubna 1971, č. 12, o zavedení služebního odznaku pro příslušníky kriminální služby Veřejné bezpečnosti. Publikováno ve *Věstníku federálního ministerstva vnitra*, částka 10.	
Číslo jednací	KÚ-802/900-1970
Poznámka: Číselnou řadu tvoří odznaky číslo 0001 až 5300. Vzor odznaku stanoven pouze interní normativní instrukcí.[2)]	

[2)] Verbální popis odznaku zní:
„Odznak je kulatý, vypouklý do tvaru čočky, o průměru 40 mm. Je zhotoven z tombakového materiálu o síle 1,5 mm. Okraj o šířce 5 mm je modrý a v něm je zlatým písmem nápis „KRIMINÁLNÍ SLUŽBA“ nebo „KRIMINÁLNA SLUŽBA“. Na počátku i na konci nápisu je malá hvězdička. Černé evidenční číslo je na zlatém podkladě. V bílém poli uprostřed je státní znak 24 mm vysoký. Po obou stranách státního znaku na bílém podkladě jsou zlaté obrysy dvou lipových listů. Na povrchu je vrstva bezbarvého polyesteru. Odznak je upraven tak, aby mohl být připevněn na řetízku.“
Vzhled tohoto odznaku viz obrazovou přílohu.

ISSN 1211-8834

Obr. 1 a 2 – odznak podle NMV ČSSR č. 12/1971
(zdroj: ARAUT)

V neformálním policejním slangu byl dotčený odznak často označován výrazem *„lízátko“* (podle svého provedení vizuálně připomínajícího dětské kruhové lízátko na špejli).

Obr. 3 – reálná podoba lícové (avers) a rubové (revers) strany odznaku (zdroj: sbírka autora)

Odznak s evidenčním číslem 2559 pro přidělení konkrétnímu kriminalistovi měla v evidenci *správa Veřejné bezpečnosti Hradec Králové*.

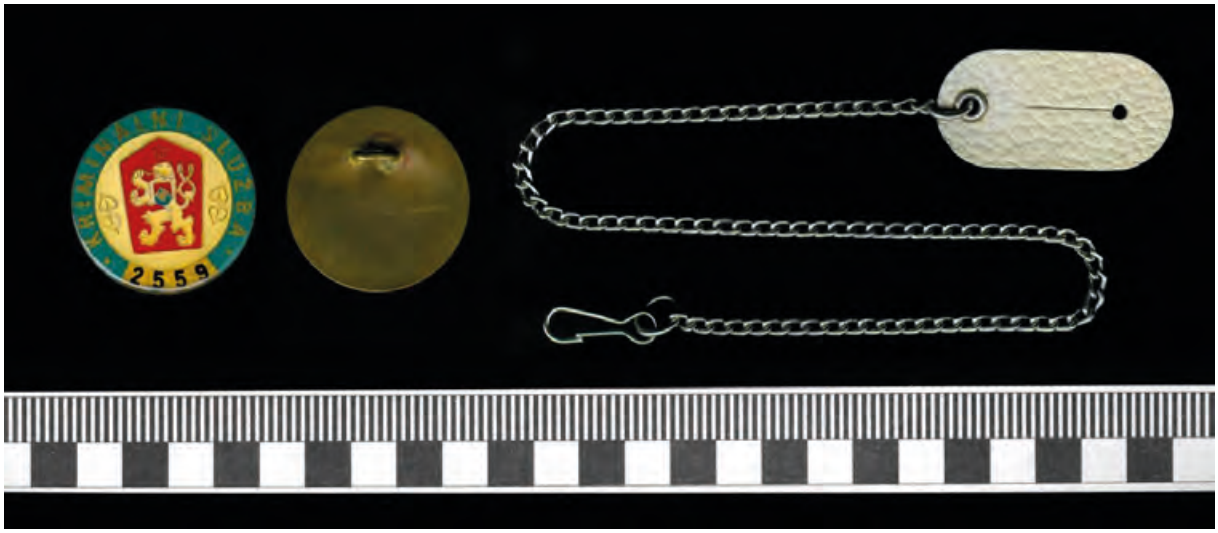

Obr. 4 – nejčastější provedení řetízku (zde doplněného karabinkou nahrazující navlékací kroužek) pro praktické nošení odznaku kriminalistou ve službě (zdroj: sbírka autora)

Navzdory často uváděným (objektivně však nepodloženým) informacím neexistoval k nošení kriminalistického odznaku žádný „předpisový“ řetízek. Všeobecně nejdostupnějším a proto také nejčastěji používaným byl obyčejný řetízek z obecného kovu opatřený na jednom konci navlékacím kroužkem na klíče a na druhém konci oválným koženým závěsným poutkem (zpravidla v barvě světlehnědé, tmavohnědé, bílé nebo černé) k připevnění za oděvní knoflík.

ISSN 1211-8834

Nikoli ojediněle někteří uživatelé nosili přidělený odznak také na nepříliš esteticky působícím skládaném řetízku z plechových článků kapkovitého tvaru, používaném obvykle k uchycení vanové zátky. Odznak s evidenčním číslem 0302 právě s takovým osobitým typem řetízku vystavuje ve své trvalé expozici *Muzeum Policie České republiky*.

Historicky nejzajímavější a ze sběratelského hlediska v daných souvislostech nejvzácnější jsou specifické řetízky určené původně pro kapesní hodinky, odborné veřejnosti známé pod termínem šatlén. Tyto řetízky – zpravidla děděné v rodině po mužských předcích, obvykle zhotovené z drahých kovů a často individuálně zdobené – se pro nošení odznaku „kriminálky" hodily naprosto ideálně.

Obr. 5 – masivní stříbrný řetízek (vlevo), proplétáním zdobený stříbrný řetízek (uprostřed) a řetízek z postříbřeného obecného kovu (vpravo) s ozdobným přívěskem (zdroj: sbírka autora)

Způsob připevnění řetízku k oděvu je u původních hodinkových šatlénů poměrně variabilní (jak je dostatečně zřejmé z prezentované ukázky). Ozdobný přívěsek zhotovený ze silně postříbřené československé oběžné mince s letopočtem 1984 měl pro majitele symbolický význam – jedná se o rok přijetí ke *kriminální službě Veřejné bezpečnosti* po více než patnáctileté službě ve *Sboru národní bezpečnosti*.

Odznak s evidenčním číslem 4083 pro přidělení konkrétnímu kriminalistovi měla v evidenci *správa Veřejné bezpečnosti Bratislava*.

II) NAŘÍZENÍ MINISTRA VNITRA ČESKÉ A SLOVENSKÉ FEDERATIVNÍ REPUBLIKY Č. 10/1992

II. **NMV ČSFR č. 10/1992** účinnost dnem 30. března 1992, poslední den účinnosti 26. prosince 1993	
Nařízení ministra vnitra České a Slovenské Federativní Republiky ze dne 30. března 1992, č. 10, o vydávání, evidenci a odnímání odznaků Federální kriminální policie. Publikováno ve *Věstníku federálního ministerstva vnitra*, částka 10.	
Číslo jednací	PKP-40/KLP-92
Poznámka: Číselná řada odznaků neuvedena. Vzor odznaku stanoven pouze interní normativní instrukcí.[3)]	

Rozkaz ministra vnitra ze dne 27. prosince 1993, č. 149, kterým se zrušují některé resortní předpisy. Publikován ve *Věstníku ministerstva vnitra České republiky*, částka 139.	
Číslo jednací	LG-1176/93
Poznámka: Interní normativní instrukce formálně zrušuje předpis ke kriminalistickým služebním odznakům zaniklého československého státu.	

Součástí *federální kriminální policie* byla také samostatná protidrogová brigáda (oficiálně zřízená federálním ministrem vnitra dnem 1. listopadu 1991 podle vzoru obdobně specializovaných zahraničních jednotek) – předchůdkyně dnešního policejního útvaru nesoucího název *Národní protidrogová centrála služby kriminální policie a vyšetřování*.

[3)] Interní normativní instrukce neuvádí verbální popis odznaku.
Vzhled tohoto odznaku viz obrazovou přílohu.
Na základě vyobrazení lze důvodně předpokládat, že každý odznak byl pro účel individuální identifikace označen čtyřmístným evidenčním číslem.

ISSN 1211-8834

Obr. 6 – odznak podle NMV ČSFR č. 10/1992
(zdroj: ARAUT)

V neformálním policejním slangu byl tento odznak často označován výrazem *„federální orel“* (nejpravděpodobnější původ daného specifického termínu policejního žargonu je vysvětlen v další části u informací k souběžně používanému odznaku české „republikové kriminálky“ nejčastěji označovanému jako *„šedivák“* nebo výrazem *„orel“*).

Stěžejní inspirací vizuálního motivu použitého na služebním odznaku *FKP* i *SKP* byla s největší pravděpodobností symbolika mezinárodní policejní organizace *INTERPOL* [4)] kombinovaná s prvky státní symboliky československého státu.

[4)] *Mezinárodní organizace kriminální policie* (anglicky *International Criminal Police Organization*, zkratka *ICPO*; francouzsky *Organisation internationale de police criminelle*, zkratka *OIPC*) působící kontinuálně od roku 1923.
Největší policejní organizace na světě, která zabezpečuje policejní spolupráci mezi smluvními státy. Současný oficiální název instituce zní *ICPO-INTERPOL* (výraz *INTERPOL* sloužící jako zkratka termínu *international police* je užíván od roku 1946). Československý stát patřil k zakládajícím členům, v roce 1952 z organizace vystoupil, členství bylo obnoveno v roce 1990.

Obr. 7 – reálná podoba lícové (avers) a rubové (revers) strany odznaku (zdroj: sbírka Karla Kosa)

LITERATURA:

1) ARAUT: Archiv autora. Materiály trvale uložené v badatelském archivu autora.
2) VFMV: *Věstník federálního ministerstva vnitra*. Praha 1971, 1992.
3) VMV: *Věstník ministerstva vnitra České republiky*. Praha 1993.

Corresponding author:

pplk. Mgr. Milan BÍLEK, e-mail: milan.bilek2@pcr.cz

Policejní prezidium České republiky, Strojnická 935/27, 170 89 Praha 7

Keywords:

criminal police and investigation service, „criminal corps“ badge

Abstract:

The article provides comprehensive information on internal regulations for "criminal corps" badges (designed to prove affiliation to the state armed security corps) in the period from 1971 to the present.

 ISSN 1211-8834